

М. С. Носенко, аспірант
*Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка*

БЕЗПЕКА СТРАХОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ ІПОТЕЧНИХ ВІДНОСИН

Іпотечне кредитування завжди було пов'язане з певними ризиками як для позичальника, так і для кредитора. При цьому, незважаючи на існування великої кількості чинників, що збільшують ймовірність настання майнових втрат у іпотечних взаємовідносинах, до послуг страхових компаній потенційні страхувальники звертаються рідко, а масового характеру страхування в Україні поки не набуло. Причини такої ситуації знаходяться у площині великої кількості стримуючих факторів розвитку вітчизняного ринку страхових послуг, які впливають на рівень безпеки страхового ринку.

Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України **безпека страхового ринку** – *це рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування.*

Використовуючи Методику розрахунку рівня економічної безпеки України, було розраховано інтегральний індикатор безпеки страхового ринку. Отримане значення засвідчило, що рівень безпеки вітчизняного ринку страхових послуг у 2007–2010 роках знаходився в зоні критичного стану безпеки (значення показника менше 50 %), при цьому з 2008 року прослідковується тенденція до зниження значень показника. Спираючись на проведене дослідження, можна сказати, що на погіршення стану безпеки страхового ринку вплинули: 1) *низька частка страхових премій по відношенню до ВВП*, яка за 2007–2010 роки знизилася з 2,49 % у 2007 до 2,1 % у 2010, при пороговому значенні показника проникнення страхування – не менше 8–12 %; 2) *низький рівень поширення страхових послуг*, який за 2007–2010 роки був меншим за 140 дол. США на одну особу (порогове значення); 3) *незначна частка страхування життя в загальному обсязі зібраних страхових премій* та її постійне зменшення: з 4,4 % у 2007 році до 3,9 % у 2010 році, при оптимальному значенні цього показника – не менше 30 %; 4) *низький рівень страхових виплат* та різке зменшення цього показника у 2010 році до 26,4 %, тоді як у 2009 році він становив 33 % (найбільше значення за досліджуваний період); 5) *зростання частки сукупного обсягу статутних капіталів страхових компаній, що належать нерезидентам у загальному їх обсязі*. Зокрема, у 2007 році така частка була на рівні 19,5 %, а у 2010 році збільшилася до 31,9 %. При цьому в 2010 році на страховому ринку України діяло 456 страхових компаній, 115 з яких були з іноземним капіталом.

Проведене дослідження та наведені висновки за отриманими результатами, дають можливість стверджувати, що вітчизняний страховий ринок характеризується низьким рівнем розвитку та низькою забезпеченістю страхових компаній фінансовими ресурсами для виконання взятих на себе зобов'язань за договорами страхування, а також ефективного функціонування.

Низька безпека вітчизняного страхового ринку призводить до того, що із усіх наявних ризиків учасників іпотечних відносин, найчастіше страхують: ризик знищення чи пошкодження заставлено майна; ризик втрати життя чи здоров'я позичальника; ризик втрати титулу власності. При цьому перший вид страхування є обов'язковим відповідно до Законів України "Про страхування" та "Про іпотеку", а інші за нормами чинного законодавства мають добровільну форму, хоча без страхування цих ризиків кредитори можуть відмовити у видачі іпотечного кредиту. Також слід зазначити, що основна частина проданих страхових полісів з перелічених вище видів страхування реалізується не у відділеннях страхових компаній, а у банківських установах. У розвинених країнах такий процес називається "bancassurance", зміст якого можна передати словом "банкострахування". Для банків така співпраця означає зростання продажів, зменшення ризикованості операцій та забезпечує клієнтам більш широкий вибір послуг, окрім цього, реалізується принцип продажу "усе з одних рук". Однак, така інтеграція породжує деякі проблеми, особливо для позичальника: комплексні продукти не завжди містять найвигідніші для клієнта умови, відмічається зниження якості страхових послуг, подорожчання банкострахових продуктів.

Співпраця страховиків і банків сприяє виникненню залежності страхових компаній від банківських установ. За таких умов, зміна обсягів банківського іпотечного кредитування призводить до зміни кількості укладених договорів страхування та зібраних страхових премій. За оцінками експертів, у 2010 році на вітчизняному іпотечному ринку більше 80 % договорів страхування предмета іпотеки з фізичними особами страхові компанії уклали з подачі банків-кредиторів, а на початок 2011 року цей показник знизився до 60–70 % та має тенденцію до скорочення.

Підсумовуючи проведене дослідження, можна сказати, що страхові компанії поки що не реалізували власний потенціал. З метою підвищення ролі страховиків на іпотечному ринку необхідно розв'язати основні проблеми, що стримують розвиток страхового ринку. Зокрема, це: низький рівень платоспроможності позичальників, низька культура страхування в країні, обмеженість асортименту страхових продуктів, відсутність достатнього досвіду та необхідного висококваліфікованого персоналу, небажання страховиків активно займатися інвестиційною діяльністю, недосконалість нормативно-правової бази тощо. Вирішення цих проблем дасть можливість підвищити роль вітчизняних страхових компаній як у забезпеченні сталого розвитку іпотечного ринку, так і в сприянні економічного зростання держави.